

Sociologija grada, ak. god. 2015-2016 (syllabus)

Naziv kolegija: Sociologija grada

Nosilac kolegija: dr. sc. Ognjen Čaldarović, red. prof.

Izvođači: dr. sc. Ognjen Čaldarović, red. prof. i dr. sc. Jana Šarinić, viša asistentica

Broj ECTS bodova: 6

Jezik: hrvatski, engleski

Trajanje: jedan (zimski) semestar

Status kolegija: preddiplomski, izborni

Oblik nastave: 2+2, predavanja i seminari

Uvjeti: nema

Sadržaj kolegija:

U okviru kolegija prezentira se historijski kontekst nastanka i razvoj sociologije grada. Tumači se osnovni kategorijalni aparat, daje se pregled osnovnih pravaca i informacije o najznačajnijim autorima te se ukazuje na rezultate istraživanja kao i na suvremeni status i pravce razvoja ove posebne sociologije. Raspravlja se i analizira procese urbanizacije (planiranje grada, promjene socijalne strukture, svakodnevni život u gradovima...) uz osvrt na interdisciplinarni kontekst istraživanja suvremenih gradova (megagradovi, globalni gradovi, metropolitanske regije, mreže naselja).

Način polaganja ispita: usmeni

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: obavezno prisustvovanje nastavi, individualno bodovanje seminarskih prezentacija i pisanog seminarskog rada (problemski esej).

Raspored rada – predavanja (tjedni raspored):

- 1. tjedan:** *uvodno predavanje o sociologiji grada* (uz upoznavanje studenata s rasporedom seminarskih obveza, literaturom i drugim aspektima rada na kolegiju)
- 2. tjedan:** *nastanak grada* (osnovni elementi urbanog: svetište, hram, citadela, odnos sela i grada)
- 3. tjedan:** *osnovni urbanizacijski procesi* (uzroci, oblici, počeci, razvitak; urbanizacija kao porast gradskog stanovništva, širenje gradskih naselja i širenje gradskog načina života; osnovne definicije i određenja urbanizacije)
- 4. tjedan:** *nastanak sociologije grada - Čikaška škola urbane sociologije* (osnovni utjecaji: Simmel, Toennies, glavni predstavnici i razvitak; konceptualni okvir i rana urbana teorija)
- 5. tjedan:** *R. Park, L. Wirth i ekološka teorija o urbanom razvoju* (definicije grada, ekološki procesi, prirodna područja i „moralni poredak“, *Urbanism as a way of Life*)
- 6. tjedan:** *Monografske studije Čikaške škole i njihova suvremena reafirmacija (E. Anderson) - istraživanje grada i kvalitativna metodologija* (primjeri istraživanja Čikaške škole i suvremeni primjeri sličnih urbanih studija)

7. tjedan: *M. Castells i „nova urbana sociologija“ nakon 1960 g.* (H. Lefebvre i teorija o urbanoj revoluciji; kritika sociologije grada M. Castellsa); *preplitanje disciplina i novi interesi za «urbano»* (socijalna geografija, urbana ekonomija i sociologija grada)

8. tjedan: *urbane utopije* (E. Howard, Le Corbusier, F. L. Wright, Doxiadis i suvremene utopije i antiutopije)

9. tjedan: *urbano planiranje i urbani sustavi* (vrste planiranja, grad kao složeni sustav)

10. tjedan: *javni prostori u suvremenom gradu* (mjesto i „nemjesto“, javnost, prostor, privatizacija, komercijalizacija, „diznifikacija“ prostora, korporativni grad)

11. tjedan: *javni prostori i procesi urbane obnove* (urbana rehabilitacija, rekonstrukcija i revitalizacija, „gentrifikacija“)

12. tjedan: *priroda u gradu* (planiranje i korištenje parkova, zelenih površina, zaštita prirode)

13. tjedan: *urbanizacija krajem 20-og i početkom 21-og stoljeća, društveno raslojavanje i polarizacija suvremenih megagradova* (*dual city*, socijalna stratifikacija i rezidencijalna segregacija, *gated community*, *edge city*, *privatopia...*)

14. tjedan: *budućnost urbanog društva*

15. tjedan: *zaključno predavanje i evaluacija kolegija*

Raspored seminarskih tema (tjedni)¹

1. tjedan: *uvodno predavanje o sociologiji grada*

Upoznavanje polaznika s osnovnim elementima kolegija i obavezama, seminarskim temama i načinom obrade seminarskih tema; raspodjela seminarskih obaveza.

2. tjedan: *nastanak grada*

1. Čaldarović, O. (2011). „Uvod: novije tendencije razvoja urbane sociologije i suvremeni urbani procesi“ u *Urbano društvo na početku 21. stoljeća: Osnovni sociološki procesi i dileme*. Zagreb: Jesenski i Turk.
2. Mumford, L. (1968, 1988). *Grad u historiji*. Zagreb: Naprijed. (poglavlja 1-3)
3. Mumford, L. (1968, 1988). *Grad u historiji*. Zagreb: Naprijed. (poglavlja 16-19)

3. tjedan: *osnovni urbanizacijski procesi*

1. Acuto, M., Steele, W. (2013). *Global City Challenges*, London: Palgrave.MacMillan (nekoliko poglavlja)
2. Jouve, B., Lefevre, C., eds. *Horizons metropolitains*. (2004). Lausanne: Presses polytechniques (nekoliko poglavlja)
3. November, V., Penelas, M., Viot, P., eds. (2011). *Habiter les territoires a risque*, Lausanne: Les Presses polytechniques (nekoliko poglavlja).
4. Sassen, S. (2010). „The Global City: Introducing a Concept“ u: *The Blackwell City Reader*. Wiley-Blackwell.
5. Wamsler, Ch. (2014). *Cities, Disaster, Risk and Adaptation*. New York: Routledge (nekoliko poglavlja)

4. tjedan: *nastanak sociologije grada - Čikaška škola urbane sociologije*

---

¹ Napomena: svi naslovi iz seminarske literature mogu se naći u knjižnici Filozofskog fakulteta kao originalne publikacije ili treba pitati predmetne nastavnike za uvezane fotokopije tekstova.

1. Park, R., E. i Burgess, E. eds. (1974). *The City*. Chicago and London: University of Chicago Press. (poglavlje iz knjige).
2. Simmel, G. (2001). „Velegradovi i duhovni život“ u: *Kontrapunkti kulture*, Zagreb: Jesenski i Turk.

5. tjedan: R. Park, L. Wirth i ekološka teorija o urbanom razvoju

1. Wirth, L. (1938). „Urbanism as a Way of Life“ u: *On Cities and Social Life*. Chicago: University of Chicago Press. (ili fotokopirani/printani materijali)
2. Burgess, E. W. (2010). „The Growth of the City“. *The Blackwell City Reader*. Wiley-Blackwell.
3. Du Bois, W. E. B. (1899 i 1903). „The Philadelphia Negro: a social study“ i „The Souls of Black Folk“ u: Farganis, J. ed. (2004). *Readings in Social Theory: the Classic Tradition to Post-Modernism*. McGrawHill.

6. tjedan: Monografske studije Čikaške škole i njihova suvremena reafirmacija

1. Anderson, E. (2011). *The Cosmopolitan Canopy: Race and civility in everyday life*. New York, London : W. W. Norton & Co. (izbor iz knjige)
2. Gulin-Zrnić, V. (2009). *Kvartovska spika*. Zagreb: Jesenski&Turk. (izbor iz knjige)
3. Sutherland, E. H. (1965). *The Professional Thief by a professional thief*. Chicago: University of Chicago Press.
4. Whyte, W. F. (1955). *Street Corner Society: The social structure of an Italian slum*. Chicago: University of Chicago Press.
5. Wirth, L. (1956). *The Ghetto*. Chicago: University of Chicago Press.

7. tjedan: M. Castells i „nova urbana sociologija“ nakon 1960 g.

1. Castells, M. (1968). „Is there an urban sociology?“ u Pickvance, C. G. ed. (1976). *Urban Sociology: critical essays*. Tavistock Publications.
2. Gutman, R., ed. (1972/2009). *People and Buildings*. New Brunswick, Transaction Publishers (nekoliko poglavlja).
3. Pickvance, C. G. ed. (1976). „Introduction: historical materialist approaches to urban sociology“ u: *Urban Sociology: critical essays*. Tavistock Publications.

8. tjedan: urbane utopije

1. Choay, F. (Šoe, F.) (1978). „Progresistički urbanizam: R. Owen, Ch. Fourier i E. Cabet“ u: *Urbanizam – utopija i stvarnost*, Beograd: Građevinska knjiga.
2. Howard, E. (1946). *Garden Cities of Tomorrow*. London: Faber.
3. Lazarević, N. (1988). „Utopijska misao o gradu“ u: *Grad između empirije i utopije*. Beograd: Kultura.
4. Šarinić, J., Čaldarović, O. (2015). Suvremena sociologija grada. Od nove urbane sociologije, prema sociologiji urbanog. Zagreb: Jesenski&Turk, 8. poglavlja, „Sociologija urbanog i urbana sociologija: zaključna razmatranja

9. tjedan: urbano planiranje i urbani sustavi

1. Čaldarović, O. (1985). „Urbana sociologija i planiranje“ u: *Urbana sociologija*. Zagreb: Globus.
2. Fainstein, S. S. (2010). „New Directions in Planning Theory“ u: *The Blackwell City Reader*. Wiley-Blackwell.
3. Halgota, V. (2010) „Planiranje gradskog prometa: javni bicikli kao dio prometnog identiteta Zagreba“, *Diskrepancija*, Vol. X, No. 14-15, lipanj.
4. Marjanović, B. (2007). „Promjena vlasti, promjena ulica“. *Diskrepancija*, VIII, 12.
5. Trček, F., Kos, D., eds. (2012). *Rethinking Everyday Mobility*, Ljubljana: Založba FDV (nekoliko poglavlja)

6. Sönderström, O. et al., eds. (2013) *Critical Mobilities*. Lausanne: EPEL Press, poglavlja 4, 5, 7
7. primjeri planiranja, organiziranja i upravljanja složenim urbanim sustavima suvremenih megagradova - internet - <http://future-megacities.org/> i sl. (u dogovoru s nastavnicima)

10. tjedan: javni prostori u suvremenom gradu

1. Čaldarović, O. (2011). „Sociološki značaj javnih prostora i javnosti u gradu“ u: *Urbano društvo na početku 21. stoljeća: Osnovni sociološki procesi i dileme*, Zagreb: Jesenski i Turk.
2. Leburic, A. et al. (2003). *Splitska povijesna jezgra: zapušteno srce grada*. Split: Grad Split.
3. Sennett, R. (2010). „The Public Realm“ u: *The Blackwell City Reader*. Wiley-Blackwell.

11. tjedan: procesi urbane obnove i javni prostori

1. Čaldarović, O. (2011). „Urbana revitalizacija kroz 'novu urbanu politiku'“ u: *Urbano društvo na početku 21. stoljeća: Osnovni sociološki procesi i dileme*. Zagreb: Jesenski i Turk.
2. Čaldarović, O. (2011). "Sociološki aspekti visoke izgradnje u Zagrebu" u: *Urbano društvo na početku 21. stoljeća: Osnovni sociološki procesi i dileme*. Zagreb: Jesenski i Turk.
3. Glasze, G. et. al eds., (2006). "Global and local perspectives on the rise of private neighborhoods" i "Dynamic urban order and the rise of residential clubs" u: *Private Cities – global and local perspectives*. Routledge. (fotokopirani materijali, 2013)
4. Mitchell, D. (2010). „Ukidanje prostora zakonom: Zakoni protiv beskućnika i sužavanje obzora prava beskućnika“. *Diskrepancija*, X, 14-15.
5. Maurin, E. (2010). „Francuski geto - Istraživanje socijalnog separatizma“. *Diskrepancija*, X, 14-15.
6. Zukin, Sh. (2010) „Loft living as historic compromise in the urban core: the New York experience“ – fotokopirani materijali, časopis *International Journal of Urban and Regional Research* - (IJOUR).

12. tjedan: priroda u gradu

1. Benton-Short, L., Short, J. R. (2013). *Cities and Nature*, New York: Routledge (nekoliko poglavlja)
2. Cifrić, I., Trako, T. (2008). "Kultivirani i tehnički krajobraz. Usporedba percepcije dvaju krajobraza". *Socijalna ekologija*, 17 (3):215-237.
3. Čaldarović, O. (2006). „Konceptualizacija prirode kao vrijednosti javnog dobra i aspekti njene valorizacije“. *Revija za sociologiju*, 37 (12):47-63.
4. Meyer, W.B. (2013), *The Environmental Advantages of Cities*, Cambridge: The MIT Press (nekoliko poglavlja).
5. Stefanovic, I. L., Scharper, S.D., eds., (2012). „In Search of the Natural city“ u: *The Natural City*. University of Toronto Press. (fotokopirani materijali, 2013).

13. tjedan: urbanizacija krajem 20-og i početkom 21-og stoljeća, društveno raslojavanje i polarizacija suvremenih megagradova

1. Davis, M. (2011). *Planet slumova*, Zagreb: VBZ.
2. Harvey, D. (1973). „Social Justice and Spatial Systems“ u: *Social Justice and the City*. London: Edward Arnold Pub. Ltd.
3. Harvey, D. (2010) „Neoliberalizam i grad“. *Diskrepancija*, X, 14-15.
4. Harvey, D. (2010) „Pravo na grad“, *Diskrepancija*, X, 14-15.
5. Harvey, D. i Potter, C. „The right to the Just City“ u: Marcuse, P. et al. eds. (2009). *Searching for the Just City: Debates in Urban Theory and Practice*. London & New York: Routledge.
6. Helmreich, W. B., (2013) *The New York Nobody Knows*, Princeton: Princeton University Press, poglavlja 3-8.
7. Patel, S. (2010). „The Making of Global City Regions: Mumbai – The Mega-City of a Poor Country“ u: *The Blackwell City Reader*. Wiley-Blackwell.

8. Yeong-Hyun Kim, Short, J. R. (2008). "Third World Cities" i "World city projects for national capitals" u: *Cities and Economies*, Routledge (fotokopirani materijali / 2013).
9. <http://www.bbc.com/future/story/20130507-challenges-for-the-cities-of-2050>

14. tjedan: budućnost urbanog društva

<http://www.fotopedia.com/reporter/stories/fbVvPv3jpH0>
<http://www.theguardian.com/global-development/interactive/2012/oct/04/rise-of-megacities-interactive>
<http://vimeo.com/channels/futuremegacities>
<http://www.prb.org/Publications/Datasheets/2013/2013-world-population-data-sheet/world-map.aspx>

15. tjedan: evaluacija kolegija

Dodatne teme (samo ukoliko nedostaje seminarskih tema):

Urbane studije

1. Čaldarović, O. (2005). *Sociološko istraživanje visoke gradnje u Zagrebu*, (studija)
2. Čaldarović, O. et. al., (2006). *Sociološka studija Zadra*.
3. Čaldarović, O. (2011). *Sociološka studija Staro Trnje*, Zagreb, Zavod za planiranje grada Zagreba.
4. Mišetić, A., Štambuk, M., Rogić, I. (2004), *Živjeti u Zagrebu*, Zagreb: Institut «I. Pilar», Zagreb
5. Rogić, I. et al., (1996) *Rijeka – baština za budućnost*: Rijeka, Zavod za planiranje
6. Poljičak, I., (1995) *Šibenik na razmeđu*, Šibenik: Zavod za prostorno planiranje

Urbano planiranje, socijalna procjena osjetljivog habitata

1. Benessaiah, N., ed. (1998) *Mediterranean Wetlands: socio-economic aspects* Brussels: UNESCO
2. Čaldarović, O. (1997), *Socio-economic aspects of the Neretva Delta Area* Zagreb: Regional Environmental Center - RECT
3. Čaldarović, O., (2001) *Istraživanje svijesti o potrebi zaštite okoliša kod različitih interesnih skupina u delti Neretve* Zagreb: REC
4. Čaldarović, O. (2006) *Analiza socijalnih uvjeta za proglašenje dijela delte Neretve parkom prirode 2006*. Zagreb, Budapest: REC
5. Čaldarović, O., Klasnić, K. (2011). *Socioekonomska analiza otoka Mljet i područja Nacionalnog parka Mljet: Sociološka studija–istraživanje stavova stanovništva otoka prema Nacionalnom parku Mljet*.

Literatura za ispit:

a. Obavezna:

1. Čaldarović, O. (2012). *Čikaška škola urbane sociologije*. Zagreb: Jesenski & Turk ili Čaldarović, O., (1985). *Urbana sociologija. Socijalna teorija i urbano pitanje*. Zagreb: Globus. (I-IX poglavlje)
2. Čaldarović, O., Šarinić, J. (2010). „Socijalna važnost prirode u urbanom kontekstu“ u: *Društvena istraživanja*. 19 (4-5: 733-749).
3. Supek, R. (1987). *Grad po mjeri čovjeka: s gledišta kulturne antropologije*. Zagreb: Naprijed.
4. Mumford, L. (1968, 1988). *Grad u historiji*. Zagreb: Naprijed. (poglavlja 1-3 i 16-19)
5. materijali s predavanja i seminara.
6. Šarinić, J., Čaldarović, O. (2015). Suvremena sociologija grada. Od nove urbane sociologije, prema sociologiji urbanog. Zagreb: Jesenski&Turk, poglavlja 1, 2, 3 i 4.

b. Dodatna literatura (jedan naslov po izboru):

1. Čaldarović, O. (2011). *Urbano društvo na početku 21. stoljeća: Osnovni sociološki procesi i dileme*. Zagreb: Jesenski i Turk, HSD.
2. Čaldarović, O., (1989). *Društvena dioba prostora*. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske
3. Čaldarović, O., (1987). *Suvremeno društvo i urbanizacija*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Knežević, S. (1996). *Zagrebačka Zelena potkova*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Knežević, S. (2012). *Zagreb: grad, memorija, art*. Zagreb: Meandar.
6. Mumford, L. (2008). *Povijest utopija*. Zagreb: Jesenski i Turk.
7. Prelog, M., (1973). *Prostor-vrijeme*. Zagreb: Društvo historičara umjetnosti Hrvatske.
8. Rogić, I. (1990). *Stanovati i biti*. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske.

Ili literatura u dogovoru s predmetnim nastavnicima.